

U crkvi Svete Bogorodice i kraj nje izvršen je nezamisliv zločin. Njegovi su razmjeri ponekad umanjivani, ponekad uveličavani, ali zločinački karakter događaja ne može se pritom zanijekati. Na mjestu srušene crkve podignut je za vrijeme Jugoslavije, po odluci Hrvatskoga sabora, spomen dom. On se danas zove Hrvatski dom. Sreo sam velik broj hrvatskih intelektualaca koji se toga stide.

Nova historija uvela je i potvrdila naziv “mjesto memorije” - Lieu de mémoire. Takvih mjesta ima na istoku i zapadu Evrope, na raznim stranama svijeta. Obilježena su nesrećom koja ih je snašla, tragedijom koju su proživjela, sjećanjem koje ih muči. U francuskoj povjesnici čitamo: “ORADOUR-SUR-GLANE - na tom su mjestu 10. lipnja 1944. godine njemački nacisti masakrirali 643 osobe, među kojima je bilo pet stotina žena i djece. Svi su spaljeni u seoskoj crkvi. Crkvene ruševine su sačuvane, a selo ponovno podignuto. Ime Oradoura postalo je simbolom nacističkog barbarstva.”

I u Italiji su zabilježene slične tragedije: “U gradiću koji nosi ime S’Anna di Stazzema (u pokrajini Lucca) nacisti su pobili 560 osoba, među kojima je bilo mnogo staraca i djece. Bacali su na njih bombe, a zatim ih spaljivali... U gradiću Marzabotto (pokrajina Bologna) mnogi su se sklonili u crkvu kako bi čuli riječi utjehe koje je izgovarao paroh Ubaldo Marchioni. Upali su nacisti, njihovi su rafali nadglasali krikove žrtava; i sam paroh pade pred oltar, smrtno ranjen. Među 147 mrtvih bijaše šezdesetero djece.”

“Mjesto memorije” naziv je skorašnjeg datuma. Termin “memorijal” blizak mu je po smislu, ali više ističe zaslugu, spomen, priznanje. “Sveta mjesta” povezana su s obilježjima vjere, zavjeta, hodočašća. Valjalo bi da crkva Presvete Bogorodice u Glini dobije značenje koje zaslužuje - u svijesti i u povijesti.

Neiskaziva patnja

Prije i poslije zločina koji se dogodio u toj crkvi i njezinu okružju od svibnja do kraja kolovoza 1941. stradali su diljem Banije i Korduna mnogobrojni građani srpske nacionalnosti i pravoslavne vjere - u mjestima Veljun i Blagaj, u selu Prekopa na predjelu zvanom Čukljin Ank, u šikari Latinovo, u šumi Kobiljača kod Bučuce, u Gornjim i Doljnim Jamama, u Doljnicima, u

Gori i Župi, u Ravnom i Maji, Viduševcu, i Topuskom te, avaj, još ponegdje.

Hrvatski književnik Joža Horvat, koji se danas, iznimno lucidan, približava stotoj godini života, zapisao je svoje dojmove i osjećaje pred jednim od takvih mjesta, u svjedočanstvu što nosi naslov "Lucija katolička svetica": "Vidio sam tolike zbjegove, tolike neiskazive patnje naše braće Srba, da ih nikad zaboraviti neću... Dok živim, svi oni požari, sva ona klanja gorjet će u meni kao živa i nikad zacjeljiva rana.... Dođoše ustaše iz Zrinja, popališe selo i zapališe sve živo u njemu. Stotinu i osamdeset sedam leševa, raskrvavljenih od ustaških noževa, ležalo je smrznuto na snijegu, dvadeset i sedmero nejake djece... Svetice draga, jesi li ikada čula za selo Šegestin?" Slovenski pjesnik Edvard Kocbek prošao je tim istim krajem, više od dvije godine nakon prvih pokolja, nastojeći stići do Jajca, na zasjedanje AVNOJ-a. Angažirani kršćanin, katolik i personalist po vjeri i uvjerenju, bio je užasnut prizorom s kojim se suočio. Zapisao je u knjizi kojoj je naslov "Slovensko poslanstvo": "Kakva strašna atmosfera! Na sve strane mirišu oganj i krv. Grob do groba

Posvuda, bez kraja i konca... Zlo nećemo uništiti ako uništimo samo krivca, uništiti ćemo ga istom kada ograničimo zlo u sebi samima... Tu se ne kolju samo Srbi i Hrvati, nego i katolici i pravoslavci, kršćani jedni i drugi. Od kršćanstva smo još uvijek daleko" - tako svjedoči jedan od najznačajnijih kršćanskih pjesnika tadašnje Evrope, koji se opredijelio za Otpor fašizmu.

A narodna pjesma, koja je u našim nesretnim prilikama nosila u sebi i historiju i memoriju, oglasila se poznatom tužbalicom, koju slovenski bard navodi u svojim sjećanjima, zapisuje u spomenutoj knjizi:

"Na Kordunu grob do

groba,

traži majka sina svoga"...

Vratimo se crkvi Svete Bogorodice, u kojoj i kraj koje je izvršen nezamisliv zločin. Njegovi su razmjeri ponekad umanjivani, ponekad uveličavani, datumi su se pomicali u raznim prilikama

nakon Drugoga svjetskog rata, samo mjesto se osporavalo - ali zločinački karakter događaja ne može se pritom zanijekati ni umanjiti. Svjedočenje Hilmije Berberovića, muslimana koji je dezertirao iz ustaške vojske i prešao na stranu partizana, spominje tri tisuće žrtava dovođenih u kratkom razdoblju ne samo iz Gline nego i iz susjednih mjesta, poklanih: "klanje je počinjalo navečer u 22 sata i trajalo do 2 sata ujutro, i tako 6 dana". U samoj crkvi Presvete Bogorodice preživio je mladić po imenu Ljuban Jednak. Nađen je, kako sam tvrdi: "sav krvav, ranjen, glave razbijene, zguljene". Nije više mogao sebi predočiti koliko je trajala glinska "Bartolomejska noć" - za njega cijeli život. U takvim okolnostima jučer i danas lako se pretvore jedno u drugo te poistovjete. Razlike u navođenju datuma i mjestu nesreće ne mogu umanjiti niti pogotovo izbrisati nesreću samu.

Nema dvojbe da su se u Glini dogodili zločini i da su povezani s crkvom Presvete Bogorodice: tu je ubijeno "više od 300, manje od 400" Srba, tvrdi Slavko Goldstein, autor knjige "1941. godina koja se vraća", koji je tragično izgubio oca, Židova, u jamama susjednoga Jadovna. Neki istraživači tvrde da je glinska crkva služila prije svega kao zatvor - da su u njoj zatvarane buduće žrtve i iz nje izvođene na okolna stratišta, gdje su ubijane kamama i kuršumima. Na vrhu zvonika, kraj samoga križa, ustrijeljena su mecima trojica zatvorenika koji su se propinjali uvis tražeći spas. Oni koji su ostali u crkvi prilazili su oltaru...

Izvor: jutarnji.hr